

1 9 1 9

SUOMEN ASIANAJAJAT
FINLANDS ADVOKATER

TOIMIVA OIKEUDENHOITO TURVAA OIKEUDEN SAATAVUUDEN

Eduskuntavaalit 2027

SISÄLLYSLUETTELO

Riippumaton ja itsenäinen asianajajakunta turvaa oikeusvaltion	3
Oikeuslaitoksen riippumattomuuden perustuslailliset takeet on turvattava	4
Oikeudellista avustajajärjestelmää on yksinkertaistettava	6
Oikeusturvavakuutusten suoja on nostettava riittävälle tasolle	8
Oikeusapujärjestelmää on uudistettava	10
Oikeudenhoidon digitalisaatio on vietävä 2030-luvulle	12
Rikosrekisterilakia on uudistettava	14
Oikeuslaitostyöryhmän tulokset on vietävä päätöksentekoon	16
Koonti ehdotuksistamme hallitusohjelmakirjauksiksi	18
Liitteet	20

RIIPPUMATON JA ITSENÄINEN ASIANAJAJAKUNTA TURVAA OIKEUSVALTION

Oikeusvaltio tarvitsee tuekseen valtiovallasta riippumattoman ja itsenäisen asianajajakunnan. Asianajajat turvaavat yksityisten ihmisten ja yhteisöjen pääsyn oikeuksiinsa tarjoamalla korkeatasoisia ja luotettavia oikeudellisia palveluja sekä avustamalla tuomioistuin- ja viranomaisprosesseissa, tarvittaessa myös julkista valtaa vastaan. Oikeusvaltioon kuuluu olennaisesti myös se, että jokaisella on oikeus puolustajaan rikoksen vakavuudesta riippumatta.

Suomen Asianajajat on lailla perustettu julkisoikeudellinen yhteisö, jonka säännöt oikeusministeriö on vahvistanut. Emme ole asianajoalan tai asianajajien edunvalvoja- tai ammattijärjestö, vaan itsenäistä ja riippumatonta asianajajakuntaa valvova ja sääntelevä yhteisö. Hoidamme useita lakisääteisiä tehtäviä, joista vastaamme virka- tai tuomarinvastuulla.

Oikeuspoliittisen työmme lähtökohtina ovat oikeusvaltioperiaate, oikeusturva ja oikeuden saavutettavuus sekä perus- ja ihmisoikeudet. Yhtä keskeistä on asianajajakunnan itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaaminen, sillä ne ovat olennainen osa toimivaa oikeusvaltiota ja jokaisen tosiasiallista pääsyä oikeuksiinsa.

Tässä dokumentissa esitämme keinoja selkeämmän, tehokkaamman ja yksinkertaisemman oikeudenhoidon rakentamiseksi oikeuden saatavuutta vaarantamatta.

Suomalainen oikeusvaltio on tällä hetkellä vakaalla pohjalla. Varmistetaan yhdessä, että se on ylpeydenaiheemme myös tulevina vuosikymmeninä.

Eero-Pekka Uotila

hallituksen puheenjohtaja,
Suomen Asianajajat

Niko Jakobsson

pääsihteeri,
Suomen Asianajajat

OIKEUSLAITOKSEN RIIPPUMATTOMUUDEN PERUSTUS- LAILLISET TAKEET ON TURVATTAVA

Oikeusvaltion kantavien rakenteiden on kestävä myös poliittisen ilmapiirin, turvallisuustilanteen ja yhteiskunnallisten olojen muutoksia. Siksi kaikkien oikeudenhoidon toimijoiden riippumattomuus tulee turvata perustuslain tasolla.

Vuonna 2023 asetettu oikeuslaitoksen riippumattomuuden perustuslaillisia takeita arvioiva työryhmä selvittää ja arvioi, turvaako nykyinen perustuslaki ja muu lainsäädäntö riittävällä tavalla oikeudenhoidon toimijoiden riippumattomuuden.¹ Työryhmän tehtävänannon mukaisesti tarkastelu koskee tuomioistuinten ja muiden oikeudenhoidon toimijoiden lisäksi myös asianajolaitosta. Työryhmän tavoitteena on laatia perustellut esitykset perustuslain ja muun lainsäädännön muuttamiseksi.

Nykytila jättää oikeusvaltiomme perustaan aukon: kaikkien oikeudenhoidon toimijoiden riippumattomuutta ei turvata perustuslain tasolla. Viime vuosien kehitys on osoittanut, kuinka nopeasti suhtautuminen oikeusvaltion kantaviin rakenteisiin voi muuttua. Myös Euroopassa ja muissa länsimaissa on nähty varoittavia esimerkkejä tuomareiden asemaan puuttumisesta, syyttäjälaitoksen politisoimisesta sekä asianajajiin kohdistuvista hyökkäyksistä

tilanteissa, joissa he ovat puolustaneet hallinnolle epämieluisia tahoja tai pyrkineet turvaamaan oikeusjärjestyksen toimivuutta.²

Ukrainassa oikeudenhoitoa on jouduttu järjestämään poikkeusoloissa jo neljättä vuotta. Kokeumus osoittaa, että oikeusvaltion rakenteiden on kestävä myös kriisejä, ja Ukrainan modernilla perustuslailla on ollut keskeinen rooli oikeudenhoidon turvaamisessa poikkeusoloissa. Suomessa poliittinen ja turvallisuustilanne on edelleen vakaa. Juuri siksi nyt on oikea aika varmistaa, että oikeusvaltiomme perusta on riittävän vahva myös tulevien kriisien varalta. Aika toimia on nyt.

Suomen Asianajajat vetoaa sen puolesta, että seuraavassa hallitusohjelmassa turvataan riippumattomuustyöryhmän työn jatkuminen ja varmistetaan, että työn pohjalta annetaan esitys Suomen perustuslain muuttamiseksi. Tavoitteena tulee olla, että kaikkien oikeudenhoidon toimijoiden riippumattomuus turvataan asianmukaisesti perustuslain tasolla.

”

Asianajajakunnan tehtävänä on turvata jokaisen pääsy oikeuksiinsa. Riippumattomuus varmistaa, ettei asianajaja estetä ajamasta asiakkaansa asiaa esimerkiksi julkista valtaa vastaan tai puolustamasta päämiestään rikosoikeudenkäynnissä. Asianajajan riippumattomuuden ja itsenäisyyden keskiössä on asianajajayhteisön jäsenyys sekä sen piirissä järjestetty itsesääntely ja omavalvonta.

Niko Jakobsson

pääsihteeri, Suomen Asianajajat
Oikeuslaitoksen riippumattomuuden
perustuslailliset takeet -työryhmän jäsen

EHDOTUS HALLITUSOHJELMA- KIRJAUKSEKSI:

Oikeuslaitoksen riippumattomuuden perustuslailliset takeet varmistetaan muuttamalla perustuslakia sekä oikeudenhoidon toimijoiden riippumattomuutta välittömästi koskevaa muuta lainsäädäntöä.

1. Tarkemmin hankkeesta <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM011:00/2024>
2. Myöhemmin EU-oikeuden vastaiseksi katsottuja tuomareiden eläkeikää ja palvelusaikaa koskevia lainsäädäntömuutoksia on tehty esimerkiksi Puolassa. Yhdysvalloissa presidentti Trumpin hallinto on pyrkinyt lukuisin keinoin estämään asianajajatoimistojen työskentelyä ja toimintaa sekä poliittisten vastapuolten edustamista. On myös kiistatonta, että maailmansotien aikana ja jälkeen epäonnistuimme varmistamaan, että kaikilla syytetyillä olisi oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Ks. tarkemmin Markku Fredman: Oikeudenhoito ja asianajo poikkeusoloissa Defensor Legis 1,5/2022 s. 323–333, ja Niko Jakobsson: Oikeudenhoidon turvaaminen poikkeusoloissa – miten varmistetaan jokaisen pääsy oikeuksiinsa? Defensor Legis 4,5/2023 s. 599–606.

OIKEUDELLISTA AVUSTAJAJÄRJESTELMÄÄ ON YKSINKERTAISTETTAVA

Oikeudellisia palveluita käyttävän on voitava ymmärtää, kuka hänen avustajaansa valvoo ja mihin hän voi turvautua, jos avustajan toiminnassa ilmenee ongelmia. Nykyinen avustajajärjestelmä ei kaikissa tilanteissa täytä tätä vaatimusta. Siksi järjestelmää on yksinkertaistettava.

Suomen oikeudellinen avustajajärjestelmä on monimutkainen myös kansainvälisesti arvioituna. Oikeudenkäynneissä asiakkaita voivat edustaa asianajajat, luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat sekä julkiset oikeusavustajat. Esityksemme avustajajärjestelmän yksinkertaistamisesta koskee kahta yksityistä avustajaryhmää: asianajajia sekä luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia.

Avustajaryhmien osalta sääntelyssä ja valvonnassa on merkittäviä eroja, jotka eivät ole palveluita käyttävien tiedossa. Asianajajia valvotaan heidän kaikessa ammatillisessa toiminnassaan sekä vapaa-ajalla. Luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta sen sijaan rajoittuu heidän toimintaansa oikeudenkäyntiasiamiehen tehtävissä.³

Suomen Asianajajien yhteydessä toimiva riippumaton ja itsenäinen [valvontalautakunta](#) valvoo kaikkia oikeudellisia avustajia. Valvontalautakunnassa tulee viikoittain eteen tilanteita, joissa eri toimijoiden valvonnan kattavuuteen liittyvät erot tulevat asiakkaille ikävänä yllätyksenä. Pettymys ja turhautuminen ovat ymmärrettäviä, kun kantelun yhteydessä selviää, ettei avustajan toimintaa valvo kyseisessä

tilanteessa mikään kurinpitoelin. Tällöin asiakkaan ainoaksi mahdollisuudeksi voi jäädä valitus kuluttajariitalautakuntaan ja mahdollinen myöhempi ratkaisusuositus, joka ei ole osapuolia velvoittava.⁴

Nykyinen järjestelmä on ollut voimassa vuoden 2013 alusta. Sen keskeiset ongelmat eivät kuitenkaan ole poistuneet yli kymmenessä vuodessa, vaikka niistä on viestitty aktiivisesti oikeusministeriölle useiden tahojen toimesta. Niin sanotun [oikeuslaitostyöryhmän](#) projektiryhmän 19 tehtäväksi on kirjattu nykyisen avustajajärjestelmän toimivuuden sekä sen toimijoiden valvonnan tarkoituksenmukaisuuden arviointi. Työryhmän on määrä laatia asiasta muistio oikeuslaitostyöryhmälle vuoden 2026 loppuun mennessä.⁵

Kyse on ennen kaikkea kuluttajansuojasta ja oikeudellisia palveluita käyttävien oikeusturvasta. Oikeudellisen avustajan palveluita ostavan on voitava luottaa siihen, että avustajan epäasialliseksi koetun toiminnan voi saattaa itsenäisen kurinpitoelimen arvioitavaksi. On myös voitava luottaa oikeudellisen avustajan kanssa syntyvän suhteen luottamuksellisuuteen ja asianajosalaisuuden suojaan kaikissa tilanteissa.

Avustajajärjestelmän yksinkertaistaminen tehostaisi myös oikeudellisten avustajien valvontaa rahanpesulain mukaisesti, sillä tällä hetkellä eri toimijoiden rahanpesuvalvonnasta vastaavat eri tahot, eikä valvonnan laajuus tai toimenpiteiden kattavuus ole yhteismitallista.⁶

”

On ilmeistä, että nykyinen monimutkainen avustajajärjestelmä ja sen kautta ylläpidetty kaksinkertainen hallintorakenne sekä moninkertainen valvontamenettely ovat omiaan aiheuttamaan tarpeettomia kustannuksia ja oikeusturvaongelmia. Oikeusministeriön hallinnon rahoitusta voisi ohjata nykyistä enemmän yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömiin asioihin – kuten esimerkiksi sujuvan ja oikeusturvatakeet täyttävän oikeudenkäyntimenettelyn toiminnan varmistamiseen.

Eero-Pekka Uotila

puheenjohtaja, Suomen Asianajajat

EHDOTUS HALLITUSOHJELMAKIRJAUKSEKSI:

Oikeudellista avustamista koskeva lain-säädäntö uudistetaan. Tarkastelu koskee asianajajista annettua lakia (496/1953), luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annettua lakia (715/2011) ja oikeuspalveluvirastosta annettua lakia (1133/2023). Tarpeettomat päällekkäiset rakenteet poistetaan ja asianmukaisen valvonnan toteutumisesta sekä kuluttajansuojasta huolehditaan.

3. Siten kuin luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain (711/2011) 8 §:ssä säädetään.

4. Ks. tarkemmin (liite 1): Käytännön esimerkkejä nykyisen oikeusavustajajärjestelmän ongelmista.

5. Oikeusvaltion takeet ja oikeuslaitoksen kehittäminen -työryhmän ("Oikeuslaitostyöryhmä") alustavien [toimenpide-ehdotusten](#) (ehdotus nro. 97) mukaan työryhmän tehtävänanto on seuraava: "arvioidaan nykyisen palvelurakenteen toimivuutta. Onko tarkoituksenmukaista, että oikeudellisia palveluita tarjoavat asianajajat, luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat ja julkiset oikeusavustajat. Onko palveluntarjoajien valvonta järjestetty tarkoituksenmukaisesti?"

6. Suomen Asianajajat suorittaa rahanpesulain perusteella vuositarkastusta ja muuta tarkastustoimenpidettä. Luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien rahanpesulain mukainen valvonta on säädetty lupa- ja valvontaviranomaisen tehtäväksi. Käytännössä toimistotarkastuksia on vähemmän eikä luvan saaneisiin oikeudenkäyntiavustajiin kohdisteta toimistotarkastuksia eikä siten myöskään asiakasvaratilien tarkastuksia, eikä velkaantumisseurantaa.

OIKEUSTURVAVAKUUTUSTEN SUOJA ON NOSTETTAVA RIITTÄVÄLLE TASOLLE

Oikeuden saatavuus ei saa riippua siitä, onko ihmisellä varaa kantaa oikeudenkäynnin taloudellinen riski itse. Nykyiset oikeusturvavakuutukset eivät kaikissa tilanteissa tarjoa kuluttajille sitä suojaa, jota he perustellusti odottavat. Erityisesti keskituloiset ihmiset jäävät usein väliinputoajiksi julkisen oikeusavun ja riittävän kattavan vakuutusturvan väliin.

Kuluttajat voivat saada oikeudenkäyntien tai oikeudellisten palveluiden kuluihin tukea joko oikeusturvavakuutuksesta tai valtion varoista maksettavasta oikeusavusta. Monelle oikeusturvavakuutuksen ottaneelle tulee kuitenkin yllätyksenä, kuinka paljon erilaisia rajoituksia vakuutuksiin sisältyy. Käytännössä erityisesti keskituloiset ihmiset voivat joutua kattamaan oikeudenkäyntikulunsa omista säästöistään tai erillisellä rahoituksella.

Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa vuosille 2023–2027 todetaan, että yhteistyössä vakuutusyhtiöiden kanssa arvioidaan, miten oikeusturvavakuutuksia voitaisiin kehittää. Suomen Asianajajat teki 19.4.2024 oikeusministeriölle aloitteen oikeusturvavakuutuksiin liittyvien ongelmien arvioimiseksi ja sääntelyn korjaamiseksi. Aloitteeseen sisältyi myös ehdotus lainsäädäntömuutoksesta. Asiaa selvitettiin ja siitä käytiin keskusteluita eri toimijoiden kanssa, mutta oikeusministeriö arvioi lopulta, ettei asia johda kuluvalle hallituskaudella lainsäädäntötoimiin.⁷

Suomen Asianajajien näkemyksen mukaan nykytilanne jättää keskituloiset ihmiset väliinputoajiksi. Heillä ei usein ole oikeutta julkiseen oikeusapuun, mutta heidän käytettävissään ei myöskään ole riittävän kattavia ja joustavia oikeusturvavakuutuksia. Tämä vaarantaa oikeuden sosiaalisen saavutettavuuden.

Oikeusturvavakuutuksiin sisältyy nykyisin lukuisia rajoitusehtoja, joiden vuoksi suuri osa arkielämän oikeudellisista tilanteista voi jäädä vakuutusturvan ulkopuolelle.⁸ Rajoituksia liittyy myös siihen, missä vaiheessa ja millä tavoin asia ratkaistaan. Tämä voi joissakin tilanteissa johtaa jopa siihen, että asian vieminen käräjäoikeuden pääkäsitteilyyn asti on taloudellisesti kannattavampaa kuin asian tarkoituksenmukainen ratkaiseminen aikaisemmassa vaiheessa.⁹

Oikeusministeriön oikeusturvavakuutuksia käsitelleen seminaarin loppupäätelmissä toivottiin muun muassa markkinaehtoisia ratkaisuja, joissa vakuutusyhtiöt ovat toimijoina.

Suomen Asianajajat katsoo, että nykytilanne on erityisesti kuluttajien näkökulmasta kohtuuton. Oikeusturvavakuutuksia ei voida jättää yksin markkinoiden varaan. Valtiolla on vastuu varmistaa, että vakuutusturva on kohtuullinen, ymmärrettävä ja vastaa oikeusprosessien todellisuutta.

Valtiolla on myös mahdollisuus säätää nykyistä tarkemmin oikeusturvavakuutuksien sisällöstä ja niiden rajoituksista erityisesti kuluttajien suojaamiseksi. Jos tätä mahdollisuutta ei käytetä, monen oikeus voi jäädä käytännön tasolla toteutumatta.

”

Katsomme, että oikeusturvavakuutuksien sopimusehdoista annettua lakia tulisi muuttaa, jotta myös keskituloisilla ihmisillä olisi Suomessa mahdollisuus luottaa siihen, että heidän oikeusturvavakuutuksensa ovat todella avuksi, kun usein vain kerran elämässä eteen tuleva vaikea oikeudellinen ongelma osuu kohdalle.

Jussi Ikonen

varapuheenjohtaja, Suomen Asianajajat

EHDOTUS HALLITUSOHJELMAKIRJAUKSEKSI:

Oikeusturvavakuutuksia koskevaa lainsäädäntöä tarkastellaan ja ryhdytään toimenpiteisiin oikeusturvavakuutusten kattavuuden ja kuluttajansuojan parantamiseksi.

7. Ks. hanke <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM139:00/2023>

8. <https://asianajajat.fi/oikeusturvavakuutukset-aiheuttavat-kansalaisille-ikavia-yllatyksia-saantelya-on-uudistettava/>

9. Tarkemmin oikeusturvavakuutusten rajoitusehdoista ja niiden aiheuttamista ongelmista (liite 2): Suomen Asianajajaliiton aloite oikeusministeriölle oikeusturvavakuutusten korjaamiseksi 19.4.2024.

OIKEUSAPUJÄRJESTELMÄÄ ON UUDISTETTAVA

Oikeusapu on oikeusvaltion peruspalvelu. Sen tehtävänä on varmistaa, että välttämätön oikeudellinen apu ei riipu ihmisen tulotasosta tai asuinpaikasta. Nykyinen järjestelmä ei kuitenkaan ole kestävällä pohjalla, jos yhä harvemmalla kokeneella avustajalla on taloudelliset edellytykset hoitaa oikeusapuasioita.

Suomen oikeusapujärjestelmä nojaa merkittävästi yksityisiin oikeusavustajiin. Vuoden 2022 oikeudenhoidon selonteon mukaan yksityiset oikeusavustajat hoitavat julkisten oikeusavustajien rinnalla suuren osan julkisin varoin hoidettavista rikosasioista. Esimerkiksi vuonna 2021 yli 80 prosenttia julkisin varoin hoidetuista rikosasioista hoidettiin yksityisen oikeusavustajan toimesta oikeusapupalkkion perusteella.¹⁰

Oikeusapupalkkion taso sekä matkakulujen korvauserusteet vaikuttavat suoraan siihen, kuinka moni osaava avustaja ottaa oikeusapuasioita hoitaakseen. Ne vaikuttavat myös siihen, kuinka kattavasti oikeudellista apua on saatavilla eri puolilla Suomea. Vaikka yksityisille avustajille maksettavaa palkkiota korotettiin 10 euroa vuonna 2025, palkkiotaso ei ole seurannut yleistä inflaatio- ja kustannustason nousua. Käytännössä oikeusapupalkkioita on korotettu vuosien 2014 ja 2025 välillä yhteensä vain 10 eurolla, eli alle eurolla vuodessa.

Jo nykyisin kokeneita oikeusavustajia on vaikea saada puolustajan määräyksellä hoidettaviin tehtä-

viin. Harvaan asutuilla alueilla tilanne uhkaa heikentyä entisestään, jos palkkiotasoa ei korjata asianmukaiselle tasolle. Suomen Asianajajien vuonna 2025 toteuttaman kyselyn tulokset ovat hälyttäviä: lähes puolet asianajajista katsoo, että oikeusapupalkkion mataluus vaarantaa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin.¹¹

Oikeusapujärjestelmämme perustuu siihen, että julkisten oikeusavustajien lisäksi yksityiset avustajat hoitavat vapaaehtoisesti oikeusapuasioita. Valtiontalouden näkökulmasta tämä on verrattain edullinen ratkaisu. Jos kaikissa oikeusapuasioissa avustajana toimisi julkinen oikeusavustaja, kustannukset olisivat moninkertaiset. Tätä osoittaa myös oikeusministeriön [työryhmän mietintö](#) vuodelta 2014, jossa tarkasteltiin oikeusaputoimistojen niin sanottujen täyden korvauksen oikeusapupalveluiden kehittämistä. Mietinnöstä ilmeni, että jopa täyden korvauksen oikeusapu oli alijäämäistä, vaikka palvelusta veloitettiin 173,75 euroa tunnilta.¹²

Voidaanko nykyistä oikeusapujärjestelmää pitää kohtuullisena ja kestäväenä ratkaisuna, jos yksityisen avustajan tulisi pystyä tuottamaan vastaava palvelu 120 euron tuntihinnalla? Teimme keväällä 2023 oikeusministeriölle aloitteen oikeusapupalkkion korottamiseksi. Tavoitteena on varmistaa, että mahdollisuus saada välttämätöntä oikeudellista apua ja neuvontaa säilyy myös jatkossa kaikilla tulotasosta riippumatta.¹³

Oikeusapujärjestelmää ja siihen liittyvää palvelumallia sekä lainsäädäntöä on tarkasteltava kokonaisuutena. Oikeusavun tulorajoilla ja oikeusturvavakuutuksilla on myös suora yhteys: tulorajojen taso vaikuttaa siihen, kuinka suuri tarve kattaville oikeusturvavakuutuksille jää erityisesti pieni- ja keskituloisten kohdalla.

”

Kyselyn tulokset ovat todella hälyttävät, kun lähes puolet vastaajista arvioi, että oikeusapupalkkion mataluus vaarantaa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin. Huoli vielä korostuu erityisesti vaativien rikosasioiden sekä ruotsiksi toimeksiantojen hoitavien keskuudessa.

Marja Väilä

media-asianajaja, Suomen Asianajajat

EHDOTUS HALLITUSOHJELMAKIRJAUKSEKSI:

Oikeusapujärjestelmän toimivuutta arvioidaan ja oikeusapulaki uudistetaan.

10. Esim. oikeusapuun saapuneista rikosoikeusapuasioista julkiset oikeusavustajat hoitivat 35 prosenttia vuonna 2011 ja vain 18 prosenttia vuonna 2021, ks. tarkemmin valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta, valtioneuvoston julkaisuja 2022:67, s. 49

11. Tarkemmin tutkimustuloksista Suomen Asianajajien [sivuilla](#).

12. [Vuotta 2018 koskevien valtion talousarvotietojen](#) perusteella tilanne ei ole parantunut, vaan liiketaloudellisilta asiakkailta perittiin 1 277 000 euroa, kun niiden aiheuttamat kokonaiskustannukset olivat 1 688 000 euroa, eli alijäämää oli yli 400 000 euroa, ja kustannusvastaavuusprosentti jäi 76:een. Tarkemmin oikeusapupalkkion kehityksen historiasta ja valtion tuotantokustannuksista oikeusapupalveluissa <https://asianajajat.fi/oikeusapupalkkiot-pahasti-jaljessa/>

13. (Liite 3): Suomen Asianajajaliiton aloite oikeusapupalkkioiden korottamiseksi 12.4.2023.

OIKEUDENHOIDON DIGITALISAATIO ON VIETÄVÄ 2030-LUVULLE

Oikeudenhoidon digitalisaatio ei ole vain tekninen kehityshanke. Se on keino lyhentää käsittelyaikoja, vähentää kustannuksia ja parantaa kansalaisten oikeusturvaa.

Suomen Asianajajat on vakavasti huolissaan oikeudenhoidon digitalisaation hitaudesta. Suomalainen oikeudenhoito on jo nyt jonoutunut, kuormittunut, kallis, ja tilanne voi vaarantaa kansalaisen oikeusturvan. Siksi oikeudenhoidon digitalisaatioon on panostettava määrätietoisesti.

Suomen Asianajajat on esittänyt, että Suomeen perustetaan niin sanottu Oikeudenhoidon OmaKanta – sähköinen palvelu, johon jokaisella olisi pääsy omissa oikeudellisissa asioissaan. Suomi on yksi harvoista Euroopan maista, joissa tuomioistuimissa asiointi ei ole laajasti mahdollista digitaalisesti.

Tällä hetkellä asiat liikkuvat oikeudenhoidon toimijoiden välillä eri järjestelmissä osin manuaalisesti. Yksi syy tähän on eri hallinnonalojen välinen jakautuminen: esitutkintaviranomaiset kuuluvat sisäministeriön hallinnonalalle, kun taas syyttäjälaitos, tuomioistuimet ja oikeudelliset avustajat kuuluvat oikeusministeriön hallinnonalalle. Oikeudenhoidon digitalisaatiota onkin tarkasteltava kokonaisuutena, ei vain prosessilajeittain tai yksittäisten viranomaisten lähtökohdista. Muuten vaarana on, että kehitämme samanaikaisesti useita erillisiä ja kalliita järjestelmiä, jotka eivät kommunikoi sujuvasti keskenään.

Digitalisaatiolla olisi mahdollista saavuttaa oikeudenhoidossa merkittäviä säästöjä. Kansalaiset ja avustajat voisivat tarkastella itseään tai asiakastaan koskevia asioita sähköisestä palvelusta ilman erillisiä yhteydenottoja viranomaisiin. Samalla voitaisiin vähentää tarvetta siirtää asiakirjoja järjestelmästä toiseen sekä keventää tuomioistuinten, syyttäjien ja esitutkintaviranomaisten asiakaspalvelukuormaa esimerkiksi asioiden vireilläolon, käsittelyvaiheen tai käsittelijän selvittämisessä.

Digitalisaatio mahdollistaisi myös viranomaisten ja tuomioistuinten resurssien paremman kohdentamisen niiden ydintehtäviin. Esimerkiksi asioiden käsittelyaikatauluun ja -vaiheeseen liittyvien tietojen tulisi olla tarkistettavissa sähköisestä palvelusta, kuten omaoikeus.fi-palvelusta. Tällöin tiedon saaminen ei edellyttäisi yhteydenottoa viranomaiseen sähköpostitse tai puhelimitse.

Digitalisaation parempi hyödyntäminen sujuvoittaisi prosesseja ja alentaisi oikeudenkäyntien kustannuksia merkittävästi.

Oikeudenhoidon OmaKannan perustaminen edellyttäisi poikkihallinnollista ja prosessilajit ylittävää yhteistyötä. Juuri tällaisella kokonaisvaltaisella otteella voidaan rakentaa oikeudenhoidon digitaalinen palvelu, joka vastaa kansalaisten, avustajien ja viranomaisten tarpeisiin tulevina vuosikymmeninä.

”

Nykykaikaista teknologiaa pitäisi käyttää huomattavasti enemmän. Jo niinkin yksinkertainen asia kuin teksti- tai muita viestintäpalveluita hyödyntävä muistutusviesti hieman ennen oikeudenkäyntiä voisi ennaltaehkäistä turhia pääkäsitteilyiden peruuntumisia.

Jussi Sarvikivi

media-asianajaja, Suomen Asianajajat

Esimerkiksi oikeus.fi-sivuston tulisi lähtökohtaisesti olla kansalaisen paikka asioida sähköisesti omissa oikeudellisissa asioissaan. Oikeudenhoidon digitalisaatio on valitettavasti jämähtänyt ja siiloutunut, vaikka tarve kansalaisen omalle oikeusportaalille on ilmeinen.

Niko Jakobsson

pääsihteeri, Suomen Asianajajat

EHDOTUS HALLITUSOHJELMAKIRJAUKSEKSI:

Vahvistetaan oikeudenhoidon toimintaa digitalisaatiota edistämällä ja saattamalla oikeudenhoidon palvelut kaikkien oikeudenhoidon toimijoiden sekä kansalaisten saataville.

RIKOSREKISTERILAKIA ON UUDISTETTAVA

Asianajajan tehtävä perustuu poikkeuksellisen vahvaan luottamukseen. Asianajaja käsittelee asiakkaidensa arkaluonteisia tietoja, toimii riippumattomana oikeudellisena avustajana ja osallistuu oikeudenhoidon toteuttamiseen. Siksi on perusteltua, että asianajajaksi hakevan rehellisyys ja sopivuus voidaan arvioida riittävien tietojen perusteella.

Asianajajaksi voidaan hyväksyä 25 vuotta täyttänyt henkilö, joka on rehelliseksi tunnettu sekä muilta ominaisuuksiltaan ja elämäntavoiltaan sopiva harjoittamaan asianajajan tehtävää. Asianajajalta edellytetään lisäksi, ettei hän ole konkurssissa eikä hänen toimintakelpoisuuttaan ole rajoitettu.¹⁴

Jäsenhakemustaan varten asianajajaksi hakevan tulee hankkia itsestään konkurssirekisteri- ja holhousrekisteriote. Hakijan mahdollista rikostaustaa ei sen sijaan voida nykyisin tarkistaa etukäteen.

Tämä johtuu siitä, ettei nykyinen rikosrekisterilaki (770/1993) mahdollista rikostuomiota koskevan selvityksen tekemistä asianajajaksi hakevan sopivuuden arvioimiseksi. Laissa säädetään tyhjentyvästi siitä, mille viranomaisille rikosrekisterin tiedot voidaan luovuttaa (4–4a §) ja mitä käyttötarkeituuksia varten yksityishenkilö voi pyytää itseään koskevan rikosrekisteriotteen (6–6c §:ssä).

Suomen Asianajajat on tehnyt asiasta oikeusministeriölle lakialoitteen. Esitämme, että rikosrekisteri-

lakia muutetaan siten, että henkilö voisi saada itseään koskevan rikosrekisteriotteen osoittaakseen täyttävänsä asianajajista annetussa laissa säädetyt rehellisyys- ja sopivuusvaatimukset.¹⁵

Rikosrekisterilain muuttaminen olisi olennainen ja tarpeellinen täsmennys nykytilaan. Tällä hetkellä Suomessa ei ole käytettävissä menettelyä, jonka avulla voitaisiin selvittää, onko asianajajakuntaan jäseneksi hakevaa henkilöä aiemmin tuomittu rikoksesta. Jos henkilö olisi tuomittu vakavasta tai muutoin asianajajan tehtävän kannalta merkityksellisestä rikoksesta, hän ei välttämättä täyttäisi Suomen Asianajajien jäsenyyuskriteerejä.

Ehdotettu lakimuutos on perusteltu myös kansainvälisesti vertaillen ja tietojemme mukaan esimerkiksi Itävallassa, Saksassa ja Belgiassa asianajajayhdistyksillä on oikeus saada rikosrekisteriote jäseniksi hakevilta henkilöiltä.

Lakimuutos olisi perusteltu myös suhteessa rikosrekisterilain nykyisiin käyttötarkoituksiin. Laki mahdollistaa jo tällä hetkellä rikosrekisteriotteen saamisen henkilöstä useissa tilanteissa, joissa henkilön luotattavuuden arviointi on yhteiskunnallisesti tärkeää. Asianajajan tehtävässä kyse on asiakkaiden oikeusturvasta, luottamuksellisesta asemasta ja oikeudenhoidon riippumattomuudesta. Siksi myös asianajajakuntaan hakeutuvan henkilön rikostaustan selvittämiseksi tulee olla selkeä ja oikeasuhtainen menettely.

”

Kun ottaa huomioon viime vuosien yhteiskunnallisen kehityksen esimerkiksi Ruotsissa, olisi tärkeää mahdollistaa se, että Suomen Asianajajat pystyisi estämään vakavista rikoksista tuomittujen henkilöiden ja mahdollisesti esimerkiksi järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvien henkilöiden soluttautumisen suomalaiseseen asianajajakuntaan.

Jussi Ikonen

varapuheenjohtaja, Suomen Asianajajat

EHDOTUS HALLITUSOHJELMAKIRJAUKSEKSI:

Muutetaan rikosrekisterilakia siten, että asianajajaksi pyrkivän mahdolliset rikostuomiot voidaan huomioida osana asianajajista annetun lain mukaisten kelpoisuusehtojen arviointia.

14. Tarkemmin asianajajan kelpoisuusvaatimuksista ks. asianajajista annettu laki 3 §.

15. Tarkemmin esitetystä lakimuutoksesta ja sen taustoista (liite 4): Suomen Asianajajien aloite oikeusministeriölle rikosrekisterilain muuttamiseksi 23.5.2025.

OIKEUSLAITOSTYÖRYHMÄN TULOKSET ON VIETÄVÄ PÄÄTÖKSENTEKOON

Oikeuslaitostyöryhmän työ tarjoaa poikkeuksellisen vahvan asiantuntijapohjan seuraavan hallituskauden oikeuspoliittisille ratkaisuille. Tätä työtä ei tule jättää selvityksiksi, vaan sen tulokset on vietävä päätöksentekoon, hallitusohjelmaan ja käytännön uudistuksiksi.

Suomen Asianajajat painottaa, että oikeusvaltion takeet ja oikeuslaitoksen kehittäminen -työryhmän työ (OM:n hanke [OMO12:00/2023](#), ns. oikeuslaitostyöryhmä) on vietävä osaksi seuraavan hallituskauden päätöksentekoa.

Tässä Suomen mittakaavassa poikkeuksellisen laajassa hankkeessa ovat olleet mukana kaikki suomalaisen oikeudenhoidon toimijat, niiden asiantuntijat ja ylin johto. Työryhmässä on tehty kuluneina vuosina poikkeuksellisen ansiokasta ja tärkeää työtä suomalaisen oikeudenhoidon kehittämiseksi.

Työryhmän tavoitteena on edistää oikeudenkäytön riippumattomuutta, oikeusturvan laatua sekä oikeuslaitoksen palvelujen käyttäjälähtöisyyttä. Sen tehtävänä on seurata ja arvioida oikeuslaitoksen kehittämistä ja tuottavuutta sekä tehdä ehdotuksia

niiden edistämiseksi kaikissa prosessilajeissa: siviili-, rikos- ja hallintoprosessissa. Lisäksi työryhmä arvioi myös niin sanotun rikosketjun eri toimijoiden yhteistyötä ja tekee ehdotuksia sen kehittämiseksi.

Työryhmä tulee tekemään toimikautensa aikana, vuoden 2027 loppuun mennessä, ehdotuksia oikeuslaitoksen palvelukyvyn parantamiseksi, toiminnan sujuvoittamiseksi ja oikeuksiin pääsyn edistämiseksi. On ensiarvoisen tärkeää, että työryhmän ehdotukset otetaan mahdollisimman laajasti huomioon seuraavaa hallitusohjelmaa laadittaessa.

Suomen Asianajajat vetoaa kaikkiin poliittisiin puolueisiin ja päättäjiin, jotta ne tutustuvat työryhmän ehdotuksiin avoimin mielin ja hyödyntävät niiden taustalla olevan asiantuntijatyön seuraavan hallitusohjelman valmistelussa.

”

Oikeudenhoidon toimijat ovat yhdessä tehneet valtavan ponnistelun tarkastellessaan eri prosessilajeja ja koko oikeudenhoidon hallintoa Oikeusvaltion takeet ja oikeuslaitoksen kehittäminen -työryhmässä. Tämä työ tulisi saattaa hallitusohjelmakirjauksiksi, jotta saisimme hyödynnettyä kaikki tehdyt lainsäädäntötyön tulokset.

Eero-Pekka Uotila

puheenjohtaja, Suomen Asianajajat
Oikeusvaltion takeet ja oikeuslaitoksen kehittäminen -työryhmän jäsen

EHDOTUS HALLITUSOHJELMAKIRJAUKSEKSI:

Edistetään oikeudenkäytön riippumattomuutta ja oikeusturvan laatua sekä oikeuslaitoksen palvelujen käyttäjälähtöisyyttä. Arvioidaan oikeuslaitostyöryhmän ehdotukset ja toteutetaan tarvittavat toimet oikeuslaitoksen palvelukyvyn parantamiseksi, toiminnan sujuvoittamiseksi ja oikeuksiin pääsyn edistämiseksi.

KOONTI EHDOTUKSISTAMME HALLITUSOHJELMAKIRJAUKSIKSI

EHDOTUS OIKEUSLAITOKSEN RIIPPUMATTOMUUDEN TURVAAMISEKSI

Oikeuslaitoksen riippumattomuuden perustuslailliset takeet varmistetaan muuttamalla perustuslakia sekä oikeudenhoidon toimijoiden riippumattomuutta välittömästi koskevaa muuta lainsäädäntöä.

EHDOTUS AVUSTAJAJÄRJESTEL- MÄN YKSINKERTAISTAMISEKSI

Oikeudellista avustamista koskeva lainsäädäntö uudistetaan. Tarkastelu koskee asianajajista annettua lakia (496/1953), luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annettua lakia (715/2011) ja oikeuspalveluvirastosta annettua lakia (1133/2023). Tarpeettomat päällekkäiset rakenteet poistetaan ja asianmukaisen valvonnan toteutumisesta sekä kuluttajansuojasta huolehditaan.

EHDOTUS OIKEUDENHOIDON DIGITALISAATION EDISTÄMISEKSI

Vahvistetaan oikeudenhoidon toimintaa digitalisaatiota edistämällä ja saattamalla oikeudenhoidon palvelut kaikkien oikeudenhoidon toimijoiden sekä kansalaisten saataville.

EHDOTUS RIKOSREKISTERILAIN PÄIVITTÄMISEKSI

Muutetaan rikosrekisterilakia siten, että asianajajaksi pyrkivän mahdolliset rikostuomiot voidaan huomioida osana asianajajista annetun lain mukaisten kelpoisuusehtojen arviointia.

EHDOTUS OIKEUSTURVA- VAKUUTUKSIA KOSKEVIKSI TOIMENPITEIKSI

Oikeusturvavakuutuksia koskevaa lainsäädäntöä tarkastellaan ja ryhdytään toimenpiteisiin oikeusturvavakuutusten kattavuuden ja kuluttajansuojan parantamiseksi.

EHDOTUS OIKEUSAPUJÄRJESTELMÄN UUDISTAMISEKSI

Oikeusapujärjestelmän toimivuutta arvioidaan ja oikeusapulaki uudistetaan.

EHDOTUS OIKEUSLAITOSTYÖ- RYHMÄN TYÖN HUOMIOIMISEKSI

Edistetään oikeudenkäytön riippumattomuutta ja oikeusturvan laatua sekä oikeuslaitoksen palvelujen käyttäjälähtöisyyttä. Arvioidaan oikeuslaitostyöryhmän ehdotukset ja toteutetaan tarvittavat toimet oikeuslaitoksen palvelukyvyyn parantamiseksi, toiminnan sujuvoittamiseksi ja oikeuksiin pääsyn edistämiseksi.

LIITTEET

Liite 1. Käytännön esimerkkejä nykyisen oikeusavustaja-järjestelmän ongelmista	21
Liite 2. Suomen Asianajaliiton aloite oikeusministeriölle oikeusturvavakuutusten korjaamiseksi 19.4.2024	23
Liite 3. Suomen Asianajaliiton aloite oikeusapupalkkioiden korottamiseksi 12.4.2023	27
Liite 4. Suomen Asianajajien aloite oikeusministeriölle rikosrekisterilain muuttamiseksi 23.5.2025	30

Liite 1

Käytännön esimerkkejä nykyisen oikeusavustajajärjestelmän ongelmista

1 (2)

KÄYTÄNNÖN ESIMERKKEJÄ NYKYISEN OIKEUSAVUSTAJAJÄRJESTELMÄN ONGELMISTA

Esimerkitapaus 1 – Luvan saanut oikeudenkäyntiavustajaa ei valvota oikeudenkäyntiasioiden ulkopuolella

Luvan saanut oikeudenkäyntiavustajaa koskeva kantelu saapuu valvontalautakuntaan. Henkilö kertoo, että luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja on laatinut hänelle testamentin ja avustanut pesänjaossa. Valvontayksikkö ilmoittaa henkilölle, että valitettavasti kyseessä ei ole luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain 8 §:ssä tarkoitettua oikeudenkäyntiasiamiehen- ja avustajan tehtävästä, eikä ammattitoimintaa tältä osin valvo Suomessa kukaan. Annetaan ohjaus kuluttajariitalautakuntaan, joka voi antaa asiasta suosituksen, mikäli kyse on kuluttaja-asiakkaasta.

Esimerkitapaus 2 – Ainoastaan asianajajan palkkion kohtuullisuuden voi saattaa arvioitavaksi

Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja on toiminut oikeudenkäynnissä avustajana. Kaikki on mennyt hyvin, mutta kun asiakas on saanut loppulaskun, on hän pitänyt sitä kohtuuttoman korkeana. Asiakas on ollut yhteydessä valvontalautakuntaan, sillä hän on kuullut että avustajan laskusta voi saattaa vireille palkkioriidan valvontalautakunnassa. Valvontalautakunta joutuu valitettavasti ilmoittamaan henkilölle, että ainoastaan asianajajia sitoo velvoittava palkkio-ohje ja heidän palkkionsa on muutoinkin hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden perusteella oltava kohtuullinen. Ohjataan asia kuluttajariitalautakuntaan, joka voi antaa asiasta suosituksen, mikäli kyse on kuluttaja-asiakkaasta.

Esimerkitapaus 3 – Kaikissa vakavissa tapauksissa luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan asia käsitellään kaksi kertaa kahdessa eri instanssissa ennen kun asiassa saadaan ratkaisu

Valvontalautakuntaan saapuu kantelu, joka kohdistuu luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan toimintaan oikeudenkäynnissä. Asiasta käydään normaali valmistelu kirjallisessa menettelyssä, jonka jälkeen asia etenee valvontalautakunnan täysistuntoon asian vakavuuden johdosta. Asiassa järjestetään suullinen kuuleminen, johon sekä kantelija että luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja avustajineen osallistuvat. Valvontalautakunta päätyy esittämään luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan luvan peruuttamista, mutta koska kyse on luvan saaneesta oikeudenkäyntiavustajasta, on sen nykyisen lainsäädännön mukaan tehtävä luvan peruuttamisesta esitys oikeusministeriön yhteydessä toimivalle oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta pyytää osapuolilta kirjalliset lausumat ja kirjeevaihdon jälkeen asiassa päätetään järjestää suullinen kuuleminen oikeudenkäyntiavustajalautakunnan istunnossa. Asian lopputuloksena oikeudenkäyntiavustajalautakunta päättää valvontalautakunnan esityksen mukaisesti peruuttaa oikeudenkäyntiavustajan luvan.

Oikeusavustaja tai oikeuskansleri valittaa oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätöksestä ja asia siirtyy Helsingin hovioikeuden ratkaistavaksi.

Saman asian käsittelyyn osallistuu nykyisessä mallissa valvontayksikön koordinaattori sekä juristi, valvontalautakunnan jaosto sekä täysistunto jäsenineen, oikeudenkäyntiavustajalautakunnan juristi sekä jäsenet. Tämän jälkeen asia mahdollisesti etenee valitusvaiheessa hovioikeuden ratkaistavaksi. Ensimmäisen vaiheen käsittely kestää yhteensä noin 18 kuukautta. Samassa asiassa käydään kaksi kirjallista valmistelua ja kirjeenvaihtoa ja asian ratkaisemiseen osallistuu kaksi eri luottamustoimipohjaista lautakuntaa.

Esimerkitapaus 4 – Monimutkainen järjestelmä ja lainsäädännön aukot mahdollistavat sanktioiden välttämisen vaihtamalla ammattiryhmää

Asianajaja toimii avustajana oikeudenkäynnissä, menettelyn aikana hän riitaantuu asiakkansa kanssa ja asiakas sanoo tekevänsä kantelun avustajasta. Avustaja päättää erota Suomen Asianajajien jäsenyydestä ja hakeutua luvan saaneeksi oikeudenkäyntiavustajaksi. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella avustajan siirtyminen toiseen ammattiryhmään, esimerkiksi asianajajasta luvan saaneeksi oikeudenkäyntiavustajaksi estää valvontalautakuntaa arvioimasta hänen toimintansa asianmukaisuutta siltä osin, kun kyse on hänen toiminnastaan asianajajana. Mikäli kantelu saapuu valvontalautakuntaan ennen kuin avustaja on siirtynyt toiseen ammattiryhmään, hänen toimintaansa voidaan arvioida, mutta hänelle ei voida määrätä kurinpidollista seuraamusta.

Oikeusministeriölle

Liite 2

Aloite oikeusministeriölle
oikeusturvavakuutusten
korjaamiseksi 19.4.2024

19.4.2024

ALOITE OIKEUSTURVAVAKUUTUKSIIN LIITTYVIEN ONGELMIEN ARVIOIMISEKSI SEKÄ SÄÄNTELYN KORJAAMISEKSI

Suomen Asianajajaliitto ("Asianajajaliitto") esittää, että Petteri Orpon hallitusohjelmaan kirjatun mukaisesti oikeusministeriö ryhtyisi arvioimaan yhteistyössä vakuutusyhtiöiden kanssa, miten oikeusturvavakuutuksia voitaisiin kehittää. Hallitusohjelmakirjauksen voidaan katsoa liittyvä laajempaan tavoitteeseen oikeuspalvelujen saatavuuden parantamisesta.

Samalla Asianajajaliitto esittää muutettavaksi oikeusturvavakuutusten sopimusehdoista annettua lakia (1060/1993).

1 Johdanto

Kuluttajat voivat saada oikeudenkäyntien tai oikeudellisten palveluiden kuluihin apua oikeusturvavakuutuksesta tai valtion varoista maksettavasta oikeusavusta. Suomessa keskituloisella henkilöllä nämä molemmat keinot eivät kuitenkaan ole käytännössä käytettävissä otetusta oikeusturvavakuutuksesta riippumatta ja oikeusturvan saamiseksi tarvittavien oikeudellisten palveluiden kulujen kattaminen jääkin usein käytännössä henkilön omien säästöjen tai erillisrahoituksen varaan.

Monelle oikeusturvavakuutuksen ottaneelle kuluttajalle tulee yllätyksenä oikeusturvavakuutuksiin sisältyvät moninaiset rajoitukset. Oikeusturvavakuutuksissa on tyypillisesti rajoitusehtoja, jotka rajaavat tietyt asiat kokonaan tai osittain korvattavien asioiden ulkopuolelle. Esimerkiksi lasten huoltoon, elatukseen, tapaamisoikeuteen tai asumiseen liittyvien asioiden korvattavuutta on tyypillisesti rajoitettu ja useilla vakuutusyhtiöillä näitä asioita ei korvata lainkaan taikka kuluja ei korvata, kun näistä asioista sovitaan tai päätetään ensimmäistä kertaa. Samoin avioeroon, rekisteröidyn parisuhteen purkamiseen tai avoliiton päättämiseen liittyvät varallisuus- ja muut riidat, on usein rajattu oikeusturvavakuutuksissa korvauspiirin ulkopuolelle.

Käytännön ongelmia liittyy myös vakuutusten euromääräisiin enimmäiskorvausrajoihin. Joillakin vakuutusyhtiöillä enimmäiskorvausmäärä ennen jutun pääkäsittelyä aiheutuneiden kustannusten osalta sekä kustannuksista asiassa, joka ratkaistaan ilman oikeudenkäyntiä, on 50 prosenttia vakuutuksen enimmäiskorvausmäärästä. Vaikka kuluttaja saisikin omat kulusensa edellä mainituista haasteista huolimatta katettua oikeusturvavakuutuksella, ei oikeusturvavakuutuksesta yleensä korvata vakuutetun maksettavaksi tuomittuja tai sovittuja vastapuolen oikeudenkäyntikuluja. Ottaen huomioon suomalaisen siviiliprosessin peruslähtökohdan siitä, että häviöjä maksaa myös vastapuolen oikeudenkäyntikulut, jää tällaisissa tapauksissa prosessin hävinneelle osapuolelle myös vastapuolen oikeudenkäyntikulut katettavaksi mahdollisesta oikeusturvavakuutuksesta riippumatta.

Kuluttajien näkökulmasta tilannetta voidaan pitää kohtuuttomana ja oikeusturvavakuutusten sääntelytarpeita olisikin syytä arvioida nimenomaisesti kuluttajansuojan näkökulmasta.

2 Asian liityntä hallitusohjelmaan

Pääministeri [Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan](#) (20.6.2023) on kirjattu seuraavasti:

Yhteistyössä vakuutusyhtiöiden kanssa arvioidaan, miten oikeusturvavakuutuksia voitaisiin kehittää.

Asianajajaliitto pitää tärkeänä, että vakuutusyhtiöiden lisäksi asiasta keskustelemaan kutsutaan myös oikeudenhoidon toimijoiden, kuten Asianajajaliiton nimeämiä edustajia. Näin olisi mahdollisuus kuulla, minkälaisiin käytännön ongelmiin esimerkiksi asianajajat, jotka asiakaidensa puolesta hakevat näitä korvauksia, törmäävät.

3 Oikeusturvavakuutuksiin liittyviä ongelmia

Oikeusturvavakuutusten sääntelemättömyys johtaa tällä hetkellä siihen, että

- vakuutusehtojen moninaiset rajoitukset oikeusturvavakuutuksen piirissä olevista palveluista (rajoituksissa tyypillisesti esim. avioero ja tai muu yhteiselämän päättyminen, lapsen elatusta, huoltoa, tapaamisoikeutta ja asumista koskevat asiat, työsuhderiidat, hallinnolliset ja erityistuoimioistuinasiat sekä rikosasiat, joissa vakuutuksenottaja on vastajana) tulevat liian usein yllätyksenä kuluttajille vasta vakuutustarpeen kohdatessa ja maksuvastuu siirtyy kuluttajalle hankitusta vakuutusturvasta riippumatta;
- oikeusturvavakuutusten enimmäiskorvausmäärät eivät ole riittävällä tasolla eivätkä usein kata edes ensimmäisen oikeusasteen kuluja saatikka muita kuin yleistuomioistuinprosesseja;
- oikeusturvavakuutusten tyypillinen korkeahko omavastuuosuus (tyypillisesti 15–25 %) määrittää huomattavasti kuluttajan lopullista kuluvaastuuta ja riskiä;
- kuluttajan omat toimenpiteet oikeudenkäyntikulujen alentamiseksi voivat johtaa epäkiitolliseen lopputulokseen, koska vakuutuksesta ei yleensä korvata kuluja asiassa, jonka riitautumista ei voida riittävällä tavalla osoittaa. Tätä ei voida pitää ainakaan kannustimena varhaisen sovinnon etsimiseen tuomioistuinprosessin ulkopuolisessa menettelyssä.

Vaikka monissa oikeusturvavakuutuksissa nimellistä vakuutusmäärää on korotettu aiemmin vakiintuneesta 7 500 eurosta (50 000 markkaa), on niihin kuitenkin tyypillisesti sisällytetty tosiasialliseen enimmäiskorvausmäärään sekä sen käytettävyyteen vaikuttavia muita rajoitavia ehtoja, esimerkiksi seuraavasti:

Vakuutusmäärä Vakuutuskirjan mukainen enimmäiskorvaus on 15.545 euroa.

Vakuutuksenantajan korvausvelvollisuuden enimmäismäärä ennen käräjäoikeuden pääkäsittelyn, tuomioistuinsovittelevan istunnon tai välimiesmenettelyn aloittamista aiheutuneista kustannuksista sekä kustannuksista asiassa, jotka on ratkaistu ilman oikeudenkäyntiä, on kuitenkin 50 % vakuutuskirjaan merkitystä vakuutusmäärästä (ehtokohta 7.1.2).

Sovintoon pyrkimisen vaikutus korvausmäärään on huomattava: vakuutuksessa on ikään kuin korvamerkitty pääkäsittelyyn 50 prosenttia koko vakuutussummasta, vaikka tyypillisesti pääkäsittely edustaa vain pientä osaa koko kuluista. Asian sopiminen ennen pääkäsittelyä siis käytännössä puolittaa kuluttajan mahdollisesti vakuutuksesta saaman korvauksen. Aiemmin vakuutuksen korvauspiiriin oli mahdollista sisällyttää asialliset todistelukulut (esim. tekniset asiantuntijaraportit), nyt niihin ei tosiasiallisesti ole allokoitavissa lainkaan vakuutuskorvausta.

4 Lainsäädäntöaloite oikeusturvavakuutusten sopimusehdoista annettua lain muuttamiseksi

Oikeusturvavakuutusten kehittämiseen liittyviä keinoja, jotka hallitusohjelman tavoitteen mukaisesti olisivat omiaan parantamaan oikeuspalvelujen saatavuutta, voisivat olla esimerkiksi:

- oikeusturvavakuutusten sopimusehtoja koskevan lain muuttaminen ja soveltamisalan rajaaminen kuluttajille tarjottaviin vakuutuksiin riippumatta siitä, tarjotaanko oikeusturvavakuutus itsenäisenä vakuutuksena tai toisen vakuutuksen ohessa;
- oikeusturvavakuutuksen suojan riittävyyden määrittäminen yleisimpiin oikeudellisiin palveluihin ts. minimipalveluvalikoiman määrittäminen;
- omavastuukaton asettaminen ja velvollisuuden asettaminen tämän esittämiseksi kuluttajalle;
- vaatimus rajoitusten esittämisestä riittävän selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla;
- määrittämällä sovintoon pyrkimisen ja sopimisen ainakin osin korvattavaksi.

Vakuutusmäärän voisi jättää markkinoiden asetettavaksi tai helpommin määritettäväksi esimerkiksi asetuksella.

Asianajajaliitto esittää, että oikeusturvavakuutusten sopimusehdoista annettua lakia muutetaan seuraavasti

Laki

oikeusturvavakuutusten sopimusehdoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeusturvavakuutusten sopimusehdoista annetun lakia (1060/1993) lisämallä siihen uusi 2 b §:

2 b §

Vakuutusmäärä ja vakuutuksen kattavuus

Kuluttajalle tarjottavan oikeusturvavakuutuksen on vakuutusmäärältään oltava kohtuullinen ja katettava vähintään tavanomaisessa riita-asiassa syntyvät kulut.

Vakuutuksen kattavuudesta säädetään erillisellä valtioneuvoston/oikeusministeriön asetuksella.

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO
FINLANDS ADVOKATFÖRBUND

4 (4)

Helsingissä 19. päivänä huhtikuuta 2024

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Hanna Räihä-Mäntyharju
puheenjohtaja

Niko Jakobsson
pääsihteeri

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO
FINLANDS ADVOKATFÖRBUND

Liite 3

Aloite oikeusapupalkkioiden
korottamiseksi 12.4.2023

1 (3)

Oikeusministeriölle

1 (3)

12.4.2023

Aloite oikeusapupalkkion korottamiseksi

Suomen Asianajajaliitto esittää, että oikeusapupalkkiota nostetaan 175 euroon tunnilta lisätynä arvonlisäverolla. Perusteluina korotusesityksellemme esitämme seuraavaa.

Nykytilanne

Marraskuussa 2022 julkaistussa oikeudenhoidon selonteossa todetaan, että yksityisten avustajien nykyisen palvelun varmistamiseksi yksityisten avustajien palkkioita tulee korottaa. Palkkioiden tasoa ei ole korotettu vuoden 2014 jälkeen. Jo pelkän elinkustannusindeksin (vuosina 2014–2021) perusteella yksityisten avustajien palkkioiden korotustarve on 10 euroa/tunti, mikä edellyttää lisärahoitusta noin 7,5 milj. euroa vuodessa. Suomessa oikeusapupalkkion taso on Pohjoismaiden alhaisin.

Oikeusapupalkkiosta on määrätty oikeusavun palkkioperusteista annetulla valtioneuvoston asetuksella (290/2008, ”palkkioasetus”, palkkion määrä on 6 §:ssä, jota on muutettu viimeksi 820/2013). Oikeusapupalkkion taso on muodostumassa merkittäväksi ongelmaksi oikeusturvan riittävän laadun ja saatavuuden turvaamisen kannalta.

Oikeusavun määrää on korotettu viimeksi 1.1.2014, jolloin se nousi 110 euroon tunnilta (alv. 0 %). Koska valtioneuvoston asetus ei sisällä indeksikorotusmekanismia, palkkion korottaminen edellyttää uutta budjettilinjausta valtioneuvostolta ja palkkioasetuksen muuttamista. Jo vuonna 2012 mediaaniveloitus asianajotoimistoilla oli 200 euroa tunnilta ja pääkaupunkiseudulla 220 euroa, ja yleisen kustannustason noustessa myös asianajajien palkkiotaso on noussut.

Vuoden 2023 talousarvioesitys

Valtion talousarvioesityksessä 2023 on arvioitu käräjäoikeuksissa ratkaistavien asioiden määräksi 560.000, joista 58.000 olisi rikosasioita ja 8.700 laajoja riita-asioita. Muut ovat summaarisia ja hakemusasioita. Yleisten tuomioistuinten määrärahan käytöksi on arvioitu 201,8 miljoonaa euroa (2023). Valtion budjettiarvioesityksen mukaan vuonna 2023 tehtäisiin yhteensä 68,2 miljoonaa euroa. Tältä osin keskeiset säädökset ovat oikeusapulaki (257/2002) sekä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettu laki (689/1997).

Jos palkkio korotettaisiin 175 euroon tunnilta, sen budjettivaikutus olisi noin 40 miljoonaa euroa ja tällä tasolla voisi pärjätä seuraavalle vaalikaudelle saakka. Lisäksi valtion varoista maksettavien todistajan ansionmenetysten (netto 80 euroa päivältä) ja tulkkien tuntiveloituksiin tulisi tehdä korotus, joka vastaa yleistä hintatason nousua.

Suhde oikeusaputoimistojen perimiin palkkioihin

Valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetun lain (477/2016) 10 §:n mukaan oikeusaputoimisto voi antaa oikeudellista apua muullekin kuin oikeusapulaissa tarkoitettuun oikeusapuun oikeutetulle henkilölle, jos siihen on palvelun hakijan kannalta tai oikeusaputoiminnan asianmukaisen järjestämisen kannalta perusteltua syytä. Tällöin palveluista peritään korvaus, joka vastaa paikkakunnalla perittävää keskimääräistä asianajopalkkiota. Oikeusaputoimistot veloittivat jo vuonna 2013 ns. täyden korvauksen oikeusapupalveluistaan keskimäärin palvelustaan pääkaupunkiseudulla 173,75 euroa tunnilta.

Oikeusapupalkkiolla katettavat kustannukset

Palkkiossa on kyse siitä, mitä asianajotoimistolle maksetaan oikeusavun tuottamisesta. Tällä palkkiolla katetaan asianajajan ansioiden lisäksi hänen eläketurvansa, pakollinen täydennyskoulutus, työssä tarvittavat välineet ja kirjallisuus, järjestelmät, toimistotilan vuokra, kalustus ja siivous, kirjanpito, tilintarkastus (pakollinen pienimmissäkin yhtiöissä), vakuutukset jne. Jos asianajajalla on muuta henkilökuntaa, henkilökunnan palkat sivukuluneen on huomattava kuluerä. Käytännössä vain oikeusapuasioita hoitavat asianajajat toimivat usein oikeusapupalkkiosasta johtuen yksin tai hyvin pienissä toimistoissa. Toisaalta suurempien asianajotoimistojen ja merkittävää määrää muita palveluita tarjoavilla asianajajatoimistoilla on taloudellinen peruste kieltäytyä oikeusaputoimeksiannoista. Tämä johtaa saatavilla olevien oikeusapupalveluiden tosiasialliseen supistumiseen.

Asianajopalveluiden laatu ja saatavuus

Asianajajaliitto kiinnittää erityistä huomioita oikeusapupalveluiden maantieteelliseen saatavuuteen. Palveluiden tarjoaminen maakunnissa pitkien etäisyyksien päästä tuomioistuinta ei ole kannattavaa, koska matkakulut jäävät korvaamatta siltä osin kuin oikeusapupalkkiota ei makseta matka-ajalta (oikeusapuasetus 11.2 §). Nykyinen palkkiotaso supistaa palveluita maantieteellisesti.

Asiakkaalla tulee olla jatkossakin tosiasiallinen oikeus riippumattomaan oikeudenkäyntiin sekä itsenäiseen ja asiantuntevaan oikeudenkäyntiavustajaan kaikissa tapauksissa. Kysymys on pidemmällä tähtäimellä myös asianajopalveluiden yleisestä saatavuudesta: Esimerkiksi siitä, mikä on syrjäseudulla toimivan, pian eläköityvän, yhden hengen toimistoa pyörittävän asianajajan mahdollisuus palkata lisätyövoimaa tilanteessa, jossa oikeusapupalkkiot ovat pääasiallinen tulojen lähde.

Asianajajakunnasta yli 20 prosenttia on yli 60-vuotiaita ja pääkaupunkiseudun ulkopuolella osuus on huomattavasti suurempi, joissakin paikallisosastoissa jopa lähes 50 %. Tämä tarkoittaa sitä, että asianajajakunta eläköityy voimakkaasti tulevina vuosina. Erityisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolella asianajajat ovat yleisesti hoitaneet oikeusapuasioita. On selvää, että asianajajakunnan eläköityessä haasteena on saada nuoria asianajajia myös Helsingin ulkopuolelle harjoittamaan asianajotoimintaa ja tarjoamaan asianajopalveluita. Vielä haasteellisempaa heitä on saada hoitamaan myös oikeusapuasioita, mikäli niistä maksettava tuntipalkkio on huomattavasti alhaisempi kuin asianajajien muut tuntipalkkiot.

Esitys uudeksi palkkiosaksi

Oikeusapulain 17 §:n mukaan yksityiselle avustajalle vahvistetaan kohtuullinen palkkio tarpeellisista toimenpiteistä niihin käytetyn ajan perusteella. Nykyistä palkkiosaa ei voi yleinen kustannusten nousu huomioiden pitää enää kohtuullisena, koska tuntipalkkion määrää ei ole vuoden 2014 jälkeen tarkistettu rahan arvon ja ansiotason muutoksia vastaavalla tavalla. Tarkistus on myös välttämätön oikeusapuasioissa tarvittavien asianajopalveluiden laadun ja saatavuuden turvaamiseksi.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että 175 euron tuntipalkkiota lisättynä arvonlisäverolla on pidettävä kohtuullisena korvauksena oikeusapuasioiden hoitamisesta ja korotusta on pidettävä edellä mainitut seikat huomioon ottaen hyvin perusteltuna.

Helsingissä 12. päivänä huhtikuuta 2023

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Hanna Räihä-Mäntyhärju
puheenjohtaja

Niko Jakobsson
pääsihteeri

Liite 4

Aloite oikeusministeriölle
rikosrekisterilain muuttamiseksi
23.5.2025

1 (2)

Oikeusministeriölle

23.5.2025

ALOITE RIKOSREKISTERILAIN MUUTTAMISEKSI

Suomen Asianajajat on lailla perustettu julkisoikeudellinen yhteisö. Suomen Asianajajat ei ole rekisteröity yhdistys, eikä ammatti-, yrittäjä- tai edunvalvontajärjestö. Suomen Asianajajat on perustettu Suomen Asianajajaliitto -nimisenä vuonna 1919 ja vuoden 2025 alusta lukien nimi on vaihtunut Suomen Asianajajiksi.

Suomen Asianajajien toiminta perustuu asianajajista annettuun lakiin (496/1958) ja Suomen Asianajajien ylimmän päättävän elimen eli valtuuskunnan hyväksymiin ja oikeusministeriön vahvistamiin sääntöihin (672/2024).

Suomen Asianajajat esittää oikeusministeriölle tämän lainsäädäntöaloitteen rikosrekisterilain muuttamiseksi, jotta asianajajakunnan jäseneksi hakevalla olisi jatkossa oikeus pyytää itseään rikosrekisteriote osoittaakseen, että hän on asianajajalain edellyttämällä tavalla rehelliseksi tunnettu sekä muilta ominaisuuksiltaan ja elämäntavoiltaan sopiva asianajajaksi.

ASIANAJAJAN KELPOISUUSEDELLYTYKSET

Asianajajalain mukaan asianajajaksi voidaan hyväksyä 25 vuotta täyttänyt henkilö, joka on 3 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan *rehelliseksi tunnettu* sekä *muilta ominaisuuksiltaan ja elämäntavoiltaan sopiva harjoittamaan asianajajan tointa*.

Asianajajalta edellytetään saman lain 3 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan, että hän ei ole konkurssissa ja eikä hänen toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu. Näiden vaatimusten osoittamiseksi asianajajaksi hakevan tulee hankkia itseään konkurssirekisteri- ja holhousrekisteriote ja toimittaa ne jäsenhakemuksen yhteydessä Suomen Asianajajille.

ESITYS RIKOSREKISTERILAIN MUUTTAMISEKSI

Rikosrekisterilain (770/1993) 6–6 c §:ssä säädetään siitä, miten yksityishenkilö voi pyytää rikosrekisteristä itseään koskevan otteen. Jotta asianajajaksi hakeva voisi saada itseään vastaavan otteen, tulisi lakiin lisätä uusi 6 d §, joka voisi kuulua seuraavasti:

2 (2)

Henkilö saa pyytää itseään koskevan rikosrekisteriotteen osoittaakseen täyttävänsä asianajajista annetun lain (496/1958) 3 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaiset asianajajan rehellisyys- ja sopivuusvaatimukset. Ote toimitetaan vain sille, jota se koskee.

Ehdotettu lakimuutos eli henkilön mahdollisuus saada itseään rikosrekisteriote Suomen Asianajajien jäseneksi hakemista varten olisi Suomen Asianajajien kannalta olennainen lisäys vallitsevaan oikeustilaan. Tällä hetkellä Suomen Asianajajilla ei ole mitään mahdollisuutta selvittää, onko asianajajakuntaan jäseneksi hakevaa henkilöä tuomittu rikoksesta. Mikäli henkilö olisi tuomittu rikoksesta, häntä ei, ainakaan kaikissa tapauksissa, voitaisi pitää asianajajista annetun lain mukaisesti *rehelliseksi tunnettu* sekä *muilta ominaisuuksiltaan ja elämäntavoiltaan sopivana harjoittamaan asianajajan tointa* ja siten hän ei täyttäisi Suomen Asianajajien jäsenyyskriteerejä. Ottaen huomioon yhteiskunnallinen kehitys esimerkiksi Ruotsissa, olisi tärkeää, että Suomen Asianajajat pystyisi estämään rikoksista tuomittujen henkilöiden ja mahdollisesti esimerkiksi järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvien henkilöiden soluttautumisen suomalaiseen asianajajakuntaan.

Ehdotettu lakimuutos on perusteltu myös kansainvälisesti vertaillen. Suomen Asianajajien saamien tietojen mukaan esimerkiksi Itävallassa, Saksassa, Belgiassa ja Luxembourgin paikallisilla asianajajayhdistyksillä on oikeus saada rikosrekisteriote jäseniksi hakevilta henkilöiltä.

Lakimuutos olisi perusteltu myös ottaen huomioon, millaisten muunlaisten syiden vuoksi rikosrekisterilaki jo tällä hetkellä mahdollistaa rikosrekisteriotteen saamisen henkilöstä itsestään.

Helsingissä 23. päivänä toukokuuta 2025

SUOMEN ASIANAJAJAT

Eero-Pekka Uotila
puheenjohtaja

Niko Jakobsson
pääsihteeri

OTA YHTEYTTÄ

Niko Jakobsson

pääsihteeri

+358 50 341 4593

niko.jakobsson@asianajajat.fi

Liisa Karttunen

johtaja, viestintä ja koulutus

+358 44 333 0512

liisa.karttunen@asianajajat.fi

Jonni Veikkonen

oikeuspoliittinen juristi

+358 50 406 9553

jonni.veikkonen@asianajajat.fi

Suomen Asianajajat

PL 194 (Mikonkatu 25)
00101 Helsinki

+358 9 6866 120

info@asianajajat.fi

asianajajat.fi

Finlands Advokater

PB 194 (Mikaelsgatan 25)
00101 Helsingfors

+358 9 6866 120

info@advokater.fi

advokater.fi

SUOMEN ASIANAJAJAT
FINLANDS ADVOKATER